

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 7 november 2013

Mål nr

Ö 3507-12

ANMÄLARE

Stockholms tingsrätt

Box 8307

104 20 Stockholm

PARTER

Kärande vid tingsrätten

AG

Ombud: Advokat HA

Svarande vid tingsrätten

1. AB Dagens Nyheter, 556246-8172

105 15 Stockholm

2. GH

Dok.Id 85505

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

Ombud för 1 och 2: Advokaterna UI och JN

SAKEN

Skadestånd i anledning av förtal

BESLUT AV TINGSRÄTTEN OM HÄNSKJUTANDE ENLIGT 56 KAP. 13 § RÄTTEGÅNGSBALKEN

Stockholms tingsrätts beslut 2012-07-27 i mål T 1639-12

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att GH i egenskap av utgivare av databasen www.dn.se ansvarar enligt 6 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen för information som tillhandahölls allmänheten ur databasen under den tid som hon var utgivare av denna även om informationen hade införts i databasen före den tiden.

SKÄL

Bakgrund

1. AB Dagens Nyheter (DN) driver databasen www.dn.se. Databasen har grundlagsskydd enligt 1 kap. 9 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen. DN publicerade den 7 mars 2006 i sin dagstidning en artikel med rubriken ”Grundaren till F-bolaget inblandad i tre konkurser” och lade i samband med detta också in artikeln i databasen, ur vilken den sedan tillhandahölls allmänheten. GH utsågs till utgivare av databasen den 1 november 2009. Även under hennes tid som utgivare kunde allmänheten ta del av artikeln ur databasen.

2. AG har väckt talan vid Stockholms tingsrätt och yrkar där att DN och GH ska förpliktas att betala skadestånd till honom. Som grund för sin talan åberopar han att vissa uppgifter i artikeln utgör yttrandefrihetsbrottet förtal. DN och GH bestrider AGs yrkande. GH yrkar för sin del att hans talan ska avvisas, med hänvisning till bl.a. att artikeln lades in i databasen innan hon utsågs till utgivare, att hon alltså inte har haft att ta ställning till några relevanta utgivarmässiga beslut rörande artikeln och att hon därmed inte kan ha ett yttrandefrihetsrättsligt ansvar för de aktuella uppgifterna. GH framhåller att hon inte har haft rätt att radera den information som fanns införd i databasen och att denna rymmer en oöverskådlig mängd information. Ingen av parterna har avstått från att jury ska pröva huruvida yttrandefrihetsbrott föreligger.

Den hänskjutna frågan

3. Tingsrätten har till Högsta domstolen hänskjutit följande fråga. Är GH i egenskap av ansvarig utgivare för databasen www.dn.se straff- och skadeståndsrättsligt ansvarig för uppgifter som tillhandahållits i databasen under den tid som hon varit ansvarig utgivare för denna trots att uppgifterna införts i databasen före den tiden?

Tillämpligheten av 56 kap. 13 § rättegångsbalken i yttrandefrihetsmål

4. En tingsrätt får enligt 56 kap. 13 § rättegångsbalken med parternas samtycke hänskjuta en viss fråga i målet till prövning av Högsta domstolen när förlikning om saken är tillåten. Målet i tingsrätten är i grunden dispositivt och frågan är om det förhållandet att det är ett yttrandefrihetsmål hindrar en tillämpning av bestämmelsen.

5. Enligt 11 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden (1991 års lag) tillämpas rättegångsbalken i fråga om rättegången i yttrandefrihetsmål om inte något annat följer av yttrandefrihetsgrundlagen eller 1991 års lag.
6. Som utgångspunkt gäller alltså att rättegångsbalken är tillämplig i ett yttrandefrihetsmål. En grundläggande skillnad är dock att en jury ska pröva huruvida ett yttrandefrihetsbrott föreligger om inte båda parterna avstår från en sådan prövning. Vidare finns i yttrandefrihetsgrundlagen och 1991 års lag flera särskilda bestämmelser som reglerar handläggningen av ett yttrandefrihetsmål, i huvudsak motiverade av förfarandet med jury. Sålunda ska rätten i ett yttrandefrihetsmål om skadestånd bl.a. under en förberedande behandling utreda om anspråket kan riktas mot svaranden (8 kap. 2 § i 1991 års lag). För behandling av den frågan får huvudförhandling sättas ut; rätten består då av tre lagfarna domare (8 kap. 3 och 4 §§ i 1991 års lag).
7. Av det anförda följer att 56 kap. 13 § rättegångsbalken kan tillämpas i ett yttrandefrihetsmål under förutsättning att en tillämpning är förenlig med yttrandefrihetsgrundlagen och 1991 års lag, framför allt de särskilda bestämmelser som rör juryns medverkan.
8. Den i målet hänskjutna frågan gäller i vad mån GH enligt 6 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen såsom utgivare är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i databasen. Detta är en fråga som rätten ska utreda under den förberedande behandlingen av målet, och en tillämpning av 56 kap. 13 § rättegångsbalken kan inte anses komma i konflikt med den yttrandefrihetsrättsliga regleringen.
Utgivarens ansvar för informationen i en databas
9. Liksom enligt tryckfrihetsförordningen gäller enligt yttrandefrihetsgrundlagen ett s.k. ensamansvar. Det är avsett att främja yttrandefriheten

och samtidigt göra det möjligt att snabbt ingripa mot yttrandefrihetsbrott. Principen om ensamansvar innebär att bara en person kan hållas straff- och skadeståndsrättsligt ansvarig för innehållet i en framställning som omfattas av grundlagen. En databas som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen ska därför ha en utgivare, som utses av den som bedriver verksamheten (4 kap. 1 § och 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen). Ansvaret för yttrandefrihetsbrott i databasen ligger på utgivaren (6 kap. 1 §). Det är endast i vissa särskilda situationer som utgivaren inte ansvarar (se 6 kap. 1 och 2 §§).

10. Utgivare kan utses för hela databasen eller för delar av den (4 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen). Ensamansvaret förutsätter att endast en person ansvarar för en viss del av databasen, exempelvis en artikel som finns lagrad där. Ansvaret gäller då för alla former av tillhandahållanden (se 1 kap. 9 § första stycket). Har det inte skett någon uppdelning av ansvaret, utan endast en utgivare utsetts, faller ansvaret för allt material i databasen på denne. Det innebär att utgivarens ansvar gäller för det fortlöpande tillhandahållandet av information ur databasen under hans tid som utgivare. Detta illustreras bl.a. av preskriptionsreglerna. Enligt 7 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen ska, i fråga om tillhandahållande genom överföring från en databas, åtal för yttrandefrihetsbrott väckas inom sex månader från den tidpunkt när informationen inte längre tillhandahölls. Ansvaret gäller alltså så länge informationen hålls tillgänglig.

11. GH invänder att hon inte kunde påverka det äldre innehållet i databasen. Enligt 4 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen ska utgivaren ha befogenhet att utöva tillsyn över framställningens offentliggörande och att bestämma över dess innehåll så att ingenting får införas i den mot utgivarens vilja. Bestämelsen måste förstås så att den också ger utgivaren rätt att ta bort information, även sådan som har lagts in innan utgivaren utsågs. GH har därför haft befogenhet att ta bort information i databasen.

12. Slutsatsen är att utgivaren av en databas ansvarar enligt 6 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen för yttrandefrihetsbrott i databasen när det gäller information som tillhandahålls allmänheten under den tid som han är utgivare, och att detta gäller även information som hade lagts in i databasen innan utgivaren utsågs. Den hänskjutna frågan ska besvaras i enlighet med detta.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Kerstin Calissendorff, Göran Lambertz (tillägg), Dag Mattsson (referent) och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Peder Bjursten

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**

2013-10-02

Mål nr
Ö 3507-12

Justitierådet Göran Lambertz tillägger för egen del.

1. Utgivaren ansvarar även för uppgifter som har lagts in i en databas innan han eller hon blev ansvarig. Det är en del av systemet med ensamansvar i yttrandefrihetsgrundlagen. När det gäller databaser innebär ensamansvaret i praktiken att utgivaren ofta får ansvara för ett mycket stort material som han eller hon inte har haft någon kännedom om och inte har haft någon möjlighet att kontrollera.

2. En sådan ansvarsordning är mindre lämplig, bl.a. därför att ensamansvaret urholkas till ett formellt ansvar. Reglerna kan ändras exempelvis så att preskription sker på samma sätt som för böcker och tidningar. Det skulle innebära att preskriptionstid börjar löpa från den tidpunkt då texten publiceras. Det finns nackdelar med en sådan ordning, men de kan minimeras genom lämpliga lagstiftningsåtgärder.